

nak élni. Legalább a kis vidéki nyugati színházak anyagi színvonalát el kellene tudni érniük. Ugyannyi pénzért a művész már inkább nem utazik: ez mégis egy rangos operaház, otthonról sem kell kimozdulnia. Ha ezt sikerül elérni, már „csak” Metben, Covent Gardenben, Scalában vendégszereplő művészeink egyeztetési gondjaival kellene foglalkoznunk...

– *Mennyire biztosított nálunk a képzés oldaláról az elképzelt színvonal megvalósítása? Megvan-e a fiatal tehetségeknek ebből a szempontból a lehetőségük arra, hogy a tehetségükhöz mérten a legjobb iskoláztatást kapják?*

– Nem igazán ismerem a képzési oldalt; én a végeredményt látom, ami elég csalfa. Vannak világszínpadokon éneklő, nagynevű művészeink, a nagy tömeg majdnem hogy használhatatlan, és van egy középmezőny is. A mostani meghallgatások során mindig érdeklődöm az illető tanára felől, a válaszokból azonban éppen úgy nem tudok összefüggéseket felfedni, mint ahogy világsztár ismerőseim esetében sem tudtam. Az éneklés furcsa dolog: vannak rossz tanárok, akik a természetes éneklésből természetellenest kreálnak és ezzel tévútra terelik növendékeiket. A természetes éneklés pártján álló tanárok nem okozhatnak bajt; itt már csak az énekesen múlik, mit tud magán fejleszteni.

Gondot látok a tehetségek ápolásában. Hogyan lehet felépíteni egy tehetséget? Hogyan lehet nemcsak kis szerepekben felléptetni anélkül, hogy ne azonnal főszereppel a hátán görnyedjen a színpadon? Van olyan lehetőség, hogy az illető kis szerepeket énekel a színpadon, de már a nagy szerepeket tanulja korrepetítorral, coverol. Aztán egy-egy nagyobb közép szerepet kaphat a színpadon, miközben a főszerepet továbbra is gyakorolja, repertoárt épít. Nálunk nincs ilyen; megjelenik egy ifjú tehetség, megterhelik hatalmas főszerepekkel, és amikor nem bírja, át lépnek rajta. Stúdiót szeretnék létrehozni fiatal énekesekkel, akiket az operán belülről akarok csalogatni. Számukra még koraiak lennének a nagy szerepek, de jó lenne velük folyamatosan dolgozni. Coverolnák a repertoár nagy részét, a korrepetitorokkal, játékmesterekkel, karmesterekkel együtt tanulnák a darabokat, fellépnének esetleg kisebb szerepekben, talán egy közös produkciójuk is lenne

évadonként. Ilyen van minden nagyobb színházban, többek között Chicagóban is. Az ott műsoron tartott évadonkénti tíz darab mindegyik szerepét ők coverolják, a kisebb szerepeket el is énekelhetik. Legtöbbjük ki is tud ugrani, hiszen lemondások mindig vannak. Sikerük szinte biztosított, hiszen a válogatott „csapat” tagjaként nagyon jól énekelnek, nagyon jól felkészültek.

– *Van-e arra mód, hogy énekmesterek segítségével fejlesszék, karban tartsák az operai hangokat?*

– A stúdióban feltétlenül, sőt évente öt-hat alkalommal nagynevű énekmestereket is szeretnék hívni a velük való foglalkozásra. A magánénekes hivatás, szakma. Rendszerint megvan a maguk tanára, és egyébként is azt már nekik kell megoldaniuk, hogy a darabokból megfelelő módon felkészüljenek. Annál is inkább, mert az egyiknek ez a tanár jó, a másiknak pedig az. Vannak egyébként énekmesterek az Operaházban és akiről én tudok, a végeredményből ítélve nagyon jól dolgozik.

– *A múltkori kis nyilatkozatban említett új Operaház – Erkel Színház működési rend mikorra valósulhat meg?*

– Így kezdjük majd a 2002/2003-as évadot. Ezt mindenki tudja, kezdik is elfogadni.

– *Visszatérve egy korábbi, ezen a ponton is aktuális kérdésre: milyen erkölcsi, szakmai tőke kell elképzeléseinek meghatárolás nélküli, gyakorta kíméletlen megvalósításához?*

– Egész karmesteri pályámat így csináltam. Egy karmesternek tudnia kell, mit akar. Lehet, hogy rosszat akar, de azt meggyőződéssel kell csinálni. Vezénylés közben is megmondom, hogyan szeretném. Makacs vagyok, addig kellemetlenkedem a muzsikusokkal, ameddig meg nem szólal az, amit szeretnék. Utána meghallgatom, amit létrehozta és tanulok belőle. Sosem visszamenőleg! Ami megszólalt, az megszólalt. Legközelebb azonban már levonom a megfelelő konzekvenciákat és lehet, hogy mást kérek a muzsikusoktól. Ugyanígy képzelem el ezt a

TISZTELETJEGGYEL...

Minőségi kérdések

Nem minden furcsaság nélkül való, hogy – miközben a szimfonikus zenekarok többsége akár egy évre előre is ismerheti a programját, melyik este hol muzsikál majd – a vezetési módozat és a finanszírozás tekintetében olykor nagyságrenddel nagyobb a bizonytalanság. A „betáblázás” hamisítatlan nyugati módi, hiszen felkapottabb operaénekesek már a 2005-ös naptárukat töltögetik. Ez a fajta gondos tervezés – amely komolyabb fesztiválok esetében már középtávúnak is mondható – kétségkívül feltételez valamiféle nyugalmat és megállapodottságot, vagy egyszerűbben szólva: materiális jólétet. Ehhez képest honi viszonyaink némiképp átmenetinek nevezhetők: tervezgetni már lehet, sőt a nyugati hangversenynaptárral való kompatibilitás miatt erősen ajánlatos is – mérget venni azonban még nem kellene rá, hogy úgy is lesz, ahogy elterveztetett.

A sajtó például egy időben tele volt a nemzeti filharmonikusok mellé kinevezett kormánybiztos szándéknyilatkozataival. Amilyen figyelmet keltett jövedele, olyan csendben zajlott a távozás. Igazából nem tudni, hogy a kulturális kormányzat koncepciója változott-e meg időközben, netán személyi problémák hátráltatták az elvárt eredmények eljövételét – tény azonban, hogy a tervezhetőség mítosza jelentős csorbát látszik szenvedni. Ha tudjuk is, hol fog a zenekar játszani, és esetleg még

azt is, hogy miből és mennyiért, még mindig aggasztó, ha sejtelmünk sem lehet, milyen vezetés alatt. Ez aligha személyhez kötött probléma – inkább koncepcionális. S a szakma talán megérdemelne annyit, hogy alaposan kifejtett indoklás kíséretben egy ilyesfajta távozást.

Ki tudja például, hogy összefügg-e egy ilyen kardinális változással az a körülmény, hogy a zenekar már néhány pert el is veszített a korábban eltávolított zenekari tagokkal folytatott munkaügyi vitában? Szakmai-művészi kérdések és szempontok még csak szóba sem kerülhetnek, ha már a paragrafusok erdejében eltéved a zenekari vezetés. Ráadásul mellékes vonásnak, szörványos esetnek sem mondható mindez, ha tudjuk, hogy további elbocsátottak pere áll nyerésre – egyszerű precedenslogika alapján – az elbocsátókkal szemben. Nemcsak formálisan, de tartalmában is a zenekar veszít, ha olyan akciót indít a pályán, amit a szabályok ismeretében borítékolhatóan lefúj majd a játékevezető.

Pedig az indok – a minőségelvű átstrukturálás – még tetszetős és rokonszenves is. Kérdés viszont, hogy a zenekari tagoknak az ismert módszerrel végbement selejtezése és rostálása eléri-e a kívánt (művészi) eredményt. Ennek egyik meglepő variánsa az Operaház új, Itáliából érkező főzeneigazgatójának az ötlete: ő is

Héja Domonkos együttese elnyerte a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet

Aki a legösszetettebb hangszeren muzsikál

munkát is. Pontos ideáim vannak a színház minden szegmenséről, hogy hogyan kell működni. Én ezeket képviselem. És ha úgy látom, hogy nem megy, menetközben korrigálom saját magamat. Hiszem, hogy – bár tapasztalt kollégák tanácsait érdemes megfogadnom – minden ilyen struktúra vezetése csak diktatórikus lehet, demokráciának itt nincs helye.

– Foglalkoztatja, hogy ki lesz az új színházigazgató? Megítélése szerint olyan embernek kell lennie, aki az Ön művészi elképzeléseinek lehetőség szerint maradéktalan megvalósítását szervezi. Van-e ötlete, javaslatja az illető személyére vonatkozóan?

– Valóban így gondolom és ezért egyetlen fontos feltétel, hogy ne szóljon bele művészeti kérdésekbe, mint ahogy én sem akarok, és nem fogok beleszólni gazdasági kérdésekbe. Más dolgokhoz kell értenünk, ezért vagyunk ketten. Ez nem túl bonyolult egészen addig, amíg nem olyan karakterek találkoznak, akik képtelenek együtt dolgozni. Presztízsharcot nem akarok, hiszen nem azt kell eldöntenünk, hogy ki az úr a háznál.

Tóth Anna

felállít a zenekari tagok számára egy ideális mércét, ám aki ezt nem üti meg, az nem kerül az utcára, hanem marad továbbra is a helyén – viszont kimarad a drasztikus béremelésből. Vagyis negatívan senkit nem diszkriminálnak – pozitívan annál inkább. Nem nehéz azonban belátni, hogy – miközben persze senki nem híve az idejémtúlt, differenciálatlan egyenlősédek – ez a honoráriumosztási lelemény nem teremt békét és alkotó nyugalmat a zenekar soraiban. Ez ugyanis – bármennyire egyedül marad mindenki a hangszerével – mégiscsak csapatmunka, s a publikum sem aszerint ítél a zenei élményről, hogy ki mennyire „ragyog ki” az összhangzathból.

A probléma általánosabb szinten is jelen van: nemcsak az egyik zenekari tagot lehet pozitívan megkülönböztetni a másiktól, de az egyik zenekart is a másik zenekarral szemben. A kulturális kormányzatnak például szíve joga, hogy nemzeti ifjúsági zenekart menedzseljen – vitatható azonban, hogy ez épp a Danubia legyen, s ne például a Dohnányi zenekar, amely idestova három évtizede közmegelegedésre betölti ezt a missziót, anélkül, hogy különösebb csinnadratta lett volna körülötte.

A minőségi kérdések aligha kerülhetnek meg többé; korántsem mindegy azonban, hogy – okkal vagy ok nélkül – milyen mennyiségi (forintbéli) következményekkel járnak...
Csontos János

Nyolc esztendősen döntötte el, hogy karmester akar lenni. Arra, hogy teljesüljön a vágya, alig többet, mint egy évtizedet kellett várnia, hiszen Héja Domonkos tizenkilenc évesen hívta életre első zenekarát, a Danubia Szimfonikus Zenekart. Azóta nyolc esztendő telt el. Az együttes ez alatt az idő alatt olyan zenekarrá vált, amely évek óta rangos bérleti hangversenyekre várja törzsközönségét, világhírű muzsikusokkal koncertezik, s amely nemrég a Nemzeti Ifjúsági Szimfonikus Zenekar címet is elnyerte.

– Amikor nyolc esztendővel ezelőtt először próbált együttesével, akkor bízott abban, hogy egyszer majd egy ilyen formátumú zenekarrá nővi ki magát?

– Ez akkoriban még eszembe sem jutott. Minden a barátaimból, ismerőseimből szerveződő együttesel kezdődött, hiszen amikor tizennyolc esztendősen felvételiztem a Zeneakadémia karmesterszakára, szerettem volna, ha van egy állandó zenekarom. Nem volt könnyű összeszedni a zenészeket, akkoriban ugyanis egy fillérünk sem volt, ezért aztán mindenki ingyen muzsikált nálunk. Végül a zeneszeretnek, a fiatalos lelkesedésnek és a baráti kapcsolatoknak köszönhetően sikerült megszervezni a zenekart, s az együttesben konzisok, akadémisták és főiskolások muzsikáltak, összesen negyvenöten. A nevünket az első fellépésünk kapcsán választottuk, ugyanis a zenekar a Danubia bálon debütált. A legelső koncertet aztán követte a többi hangverseny. Egy ideig az Óbudai Társaskörben gyakorolhattunk, sikerült szponzori támogatást is megszerezni, s rendszeresen a közönség elé léptünk. Az első időköt követően sem volt pénzünk arra, hogy a tagjainknak státuszt, rendszeres fizetést adjunk, alkalmanként, koncertenként tudtunk fizetni valami kis összeget. De így is együttmaradt a társulat. Alig egy esztendeje működtünk, de én már bízni kezdtem abban, hogy a Danubia előbb-utóbb státuszos együttesé válik.

– S már az első időszakban is rangos partnerekkel muzsikálhattak...

– Dirigált bennünket Kobayashi Ken-ichiro, Jurij Szimonov, Izaki Masahiro, Kocsis Zoltán és Rico Sacconi is, sőt néhány hangversenyünket a televízió is közvetítette. Egyre jobban fogytak a hangversenyjegyeink, s egyre többen voltak ránk kíváncsiak.

– Saját bérletsorozatát is hirdettek, ami elég merész vállalkozásnak tűnt egy ifjúsági együttestől, amely önerőből működik...

– Majdnem bele is buktunk, hiszen nem állt rendelkezésünkre a megfelelő anyagi fedezet. Ennek ellenére mi igyekeztünk rangos vendégművészeket hívni, ráadásul a Zeneakadémia mellett a Budapest Kongresszusi Központot is kibéreltük. A nehéz, csődközeli gazdasági helyzetből az akkori, Magyar Bálint vezette kulturális minisztérium segített ki bennünket. Három millió forintos támogatást kaptunk, s így ki tudtuk fizetni a terembérltet és átvészeltük az adott évadot.

– A következő esztendőben pedig ismét nekivágtak, újra bérleti sorozatot indítottak.

– Arra az évadra már könnyebbé vált a helyzet, hiszen indultam a IX. Nemzetközi Karmesterversenyen és megnyertem. Ráadásul a megmértetted döntője előtt egy héttel volt a diplomakoncertem, amelyre eljöttek a Pannon GSM képviselői is, akik felfigyeltek rám, s a cég ettől kezdve támogatja a Danubia Ifjúsági Zenekart. A Nemzeti Kulturális Alaptól is évről-évre kaptunk némi anyagi segítséget, így továbbra is folytatni tudtuk a hét hangverseny bérletsorozatunkat. A törzsközönségünk ma már ötszáznál több emberből áll és a Zeneakadémián rendszeresen telt házak előtt léphetünk pódiumra. Egyre több fesztiválnak vagyunk állandó vendégei és számos különleges koncertfelkérésünk is akad. Tavaly szeptemberben például a pápa előtt is muzsikálhattunk a Vatikánban.

– S hogyan működik az együttes? Hol tudnak például gyakorolni?

– Két esztendeje ad otthont nekünk a Fáklya Klub, amelyet jelképes összegért bérelünk. Itt próbálunk, s ebben az esztendőben ezen a helyszínen már koncertre is várjuk az érdeklődőket. Nagyon kedvező számunkra, hogy a Fáklya Klub befogadott bennünket, mert én a szokásosnál többet szeretek próbálni, s ezen a helyszínen erre bőven van idő és lehetőség.

– Ma is ugyanúgy negyvenöten muzsikálnak a Danubia Zenekarban, mint amikor az együttest alakult?

– A taglétszám nem változott, a muzsikusok nagy része azonban kicserélődött, az egykori együttesből mára hárman-négyen maradtak. Az együttes tagsága egyébként körülbelül négy és fél éve vált állandóvá, s hozzájuk mindig annyi kiegészítőt hívunk, amennyi muzsikusra az adott mű előadásához szükséges. A hét bérleti hangversenyből egyébként én négyet dirigálok, három este pedig vendégkarmesterek lépnek pódiumra.